

U izdanju Zbornika *Kačić* objavljena je edicija *Tradicijsko crkveno pučko pjevanje u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja*. To izdanje »predstavlja prvi cjelovit prikaz tradicijskoga crkvenoga pučkog pjevanja koje je bilo, a jednim dijelom još i danas je, sastavni dio liturgijskog slavlja na područjima koje obuhvaća Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja sa sjedištem u Splitu. Pionirski je to pothvat u kontekstu glazbene tradicije jedne franjevačke provincije temeljen na najsuvremenijim muzikološkim metodama obradbe glazbenog materijala«, piše u uvodniku Hana Breko Kustura.

Muzikološki prikaz edicije

Izdanje koje je pred nama predstavlja prvi cjelovit prikaz tradicijskoga crkvenoga pučkog pjevanja koje je bilo, a jednim dijelom još i danas jest, sastavni dio liturgijskog slavlja na područjima koje obuhvaća Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja sa sjedištem u Splitu. Pionirski je to pothvat u kontekstu glazbene tradicije jedne franjevačke provincije temeljen na najsuvremenijim muzikološkim metodama obradbe glazbenog materijala.

Ideja za ediciju poput ove nastala je u Sinju prije pet godina na inicijativu Uprave Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja i franjevaca – glazbenika koji djeluju u Provinciji: fra Mile Čirka, fra Stipice Grgata, fra Domagoja Volarevića i fra Jure Župića u suradnji s glavnim koordinatorom dr. fra Antom Akrapom. Ideju su od samog početka stručnim savjetima podupirali etnomuzikolog mr. sc. Joško Čaleta, dr. sc. Miljenko Grgić i autorica ovih redaka. Dragocjen je i važan doprinos muzikologinje dr. sc. Gorane Doliner, koja je svojim boga-

tim iskustvom na istraživanjima srodne tematike (glagoljaškog pjevanja hrvatskih regija), usmjeravala finalnu artikulaciju građe i njezinu pripremu za tisak u obliku koji je pred nama.

Velik udio na sakupljanju građe koju ova studija donosi pripada kolegama Ljubi Stipišiću Delmati, Jošku Čaleti, mo. don Šimi Maroviću i Siniši Vukoviću. Svezak koji je pred nama predstavlja prvi u nizu planiranih budućih tiskanih priloga o pjevanoj liturgijskoj pučkoj baštini Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja. Cilj mu nije samo premijerno obuhvatiti predstavljanje napjeva za misu koje je puk zajedno s braćom franjevcima stoljećima stvarao i prenosio mahom usmenom predajom. Naime, ne manje bitan zadatak studije poput ove bio je i na poseban način pridonijeti europskoj proslavi 800. obljetnice utemeljenja Franjevačkog reda. Kako je iz sadržaja vidljivo, riječ je o opsežnoj glazbenoj liturgijskoj građi koja je integralno bila već objavljena u sklopu drugih zasebnih studija posvećenih pjevanoj baštini pojedinih crkvenih lokaliteta Provincije (npr. Lišane Ostrovičke, Stankovci), te pojedinačno, u crkvenim pjesmaricama i starijim tiskanim zbornicima *narodnih popijevki* (V. Bersa), kao i u stručnim i znanstvenim knjigama i radovima. Neki od napjeva svjedoče glazbenu i pjesničku aktivnost starije braće franjevaca prethodnih razdoblja: fra Petra Kneževića, fra Paškala Jukića, fra Ivana Radonića i dr.

Jedan dio građe bio je dostupan samo na audiozapisima bez popratnih stručnih muzikoloških obradbi (primjerice napjevi iz Sumartina na Braču) ili je pak dijelom bio dostupan na internetskim stranicama (kao diplomski rad fra Domagoja Volarevića o pjevanoj pučkoj tradiciji župe Sv. Ili-

je u Metkoviću iz 2004. godine). Neki od napjeva su zapisani u latinskim franjevačkim kantualima iz 18. stoljeća i upravo u ovoj studiji imaju premijernu transkripciju u suvremeno notno pismo. Najveći dio građe, međutim, do danas nije nikada bio objavljen i predstavlja transkripcije recentno snimljenog materijala. U cijelosti gledajući, pred nama je glazbeni repertoar koji je rezultat istraživanja glazbenih historičara i crkvenih glazbenika s početka 20. stoljeća (Franjo Kuhač, Vladoje Bersa, fra Ivan Glibotić), ali i prethodno navedenih suvremenih stručnjaka i znanstvenika koji su raritetne napjeve zabilježili na samom terenu, snimili i transkribirali prvi put, i to u dugom razdoblju od 1975. do 2010. godine, spašavajući tako pjevanu tradicijsku crkvenu baštinu pojedinih lokaliteta Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja od zaborava.

Obuhvaćeni su misni napjevi koji predstavljaju tradicije različitih mjesta – od obalnog, priobalnog do dijela Provincije koji se odnosi na Dalmatinsku zagoru. Nižu se tako napjevi iz Podaca, Velikog Brda kod Makarske, Otoka, Hrvaca, Prgometa, Sumartina na Braču, Sinja, Slivna, Basta, Baške

Vode, Čvrljeva, Imotskog, Lišana, Stankovaca, Makarske, Makarskog primorja, Metkovića, Omiša, Runovića, Splita, Visovca, Vrgorca, Tučepa. Sve notne zapise kao i sve tekstove, dakle cjelokupnu građu, za tisak je kolacionirao i priredio fra Stipica Grgat. Građa koju ova studija donosi upotpunjena je uvodnim tekstom o povijesti Franjevačke provincije Presvetog Otкупitelja sa sjedištem u Splitu autora fra Vicka Kapitanovića, stručnom analizom glazbene strukture napjeva dr. sc. Gorane Doliner, te stručnom studijom o jeziku samih napjeva dr. sc. Mile Mamića.

Glazbeni dio edicije sastoji se od samog notnog materijala, ali i zasebnog poglavlja koji donosi integralno sve tekstove napjeva. Time je ona i svojevrsni temelj za buduće filološko-historiografske analize tekstovnih predložaka napjeva i jezičnih specifičnosti franjevačkog izričaja ovog podneblja. Popratni kritički aparat bogat je i temeljit. Svojim sadržajem komentira glazbene zapise i same tekstove. Podijeljen je na petnaest potpoglavlja koja donose dragocjene informacije o analitičko-glazbenom sadržaju napjeva, interpretima i zapisivačima, a slijede ovim redom: *Redoslijed napjeva u osnovnim skupinama prema sadržaju i funkciji njihovih tekstova*, *Napjevi*, *Analize i napomene*, *Tonski nizovi*, *Komentari napjeva*, *Tekstovi napjeva*, *Oblici napjeva prema vrstama teksta i njihova zastupljenost*, *Popis građe prema pojedinim lokalitetima*, *Popis zapisivača i istraživača*, *Popis tonskih zapisivača*, *Popis autora komentara*, *Popis pjevača*, *Oznake osnovnih skupina napjeva prema mjestima njihove uporabe (abecednim redoslijedom)*, *Objašnjenja pojedinih znakova i kratice*, *Kratice*. Na kraju su doneseni *Tonski zapisi*, *Slikovni prilozi* (faksimili pojedinih napjeva), *Izvori i literatura*, *Sažeci te Kazalo osobnih imena*.

Napjevi su transkripirani u suvremeno notno pismo i podijeljeni prema skupinama i funkciji tekstova na sljedeće skupine: skupinu *Misa u nedjelje i blagdane* predstavljaju pjevana misa u nedjelje i blagdane iz Lišana, Stankovaca, Župe Sv. Ilije iz Metkovića, potom misa iz Makarskog primorja, Velikog Brda i Podace. Slijede *Napjevi za službu riječi*, *Euharistijske pjesme*, *Božićne pjesme*, *Korizmeni napjevi*, *Napjevi za obred Velikog tjedna* te *Napjevi za slavlje svetaca*. U toj su skupini napjevi podijeljeni u dvije kategorije: *Marijanske napjeve* i *napjeve u čast franjevačkih svetaca*. Posljednje dvije skupine napjeva koje donosi ova edicija su *Napjevi za sprovod* i *Hvalospjevi na kraju mise*.

Način artikulacije i predstavljanja sakupljene građe, u grafičkom i organizacijskom smislu, uzorno slijedi model koji je osamdesetih godina prošlog stoljeća sa skupinom autora i tehničkih suradnika, a u cilju suvremene objave glagoljaške pjevane tradicije hrvatskih regija (koja je u međuvremenu postala priznatim zaštićenim dijelom hrvatske nematerijalne kulturne baštine!) osmislio pokojni akademik Jerko Bezić u sljedećim studijama: Stjepan Stepanov, *Spomenici glagoljaškog pjevanja*, Svezak I, *Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita*, (ur. Jerko Bezić) Zagreb, JAZU, 1983, te: Gorana Doliner, *Spomenici glagoljaškog pjevanja*, sv. II, *Glagoljaško pjevanje u Novom Vinodolskom*, ur. Jerko Bezić, HAZU, Zagreb, 1998. Artikulacija građe samo je tehnički dio koji povezuje tradicijsko crkveno franjevačko pjevanje Dalmacije i tradiciju glagoljaškog pjevanja. Suštinska, na pojedinim mjestima i jasna glazbena poveznica ovih dviju tradicija (koje su u povijesti muzikološkog istraživanja promatrane počesto s dvaju odvojenih aspekata – muzikološkog i etnomuzikološkog), raspore-

đena je na više mjesta, i to u individualnim komentarima pojedinih autora. Znakovita je jer upućuje na uzajamno prožimanje usporednih glazbenih tradicija koje su obitavale na područjima jurisdikcije ove franjevačke provincije. Autori su pri analizi napjeva franjevačke tradicije u komparativnom kontekstu tragali upravo za srodnostima, ne samo s glagoljaškom tradicijom, nego i s folklornom tradicijom pojedinih lokaliteta, kao i evidentnom poveznicom s gregorijanskim napjevima.

Metodološki je građa koju donosi ova edicija obrađena načelom minuciozne analize tekstovnih specifičnosti uz neizostavan opis melodijskih karakteristika i samoga glazbenog oblika. Za svaki je napjev navedena i njegova intervalska i formalna struktura, način pjevanja, tonalno-modalna pripadnost, ritamska struktura s osobitim osvrtom na tip i karakteristike višeglasja u svakom pojedinom lokalitetu. Na pojedinim mjestima analiza napjeva dodatno je obogaćena iskazima samih kazivača-pjevača. Kod napjeva kod kojih je to očigledno, autori su uputili na određene sličnosti s karakteristikama svjetovnog pjevanja, ali i na srodnosti i povezanosti pojedinih napjeva (i njihovih *arhaizama*) sa starim slojem latinske gregorijanske pjevane tradicije. Za neke od napjeva moguće je bilo pronaći i izravne uzore i melodijske modele, poglavito kad je riječ o napjevima koji predstavljaju kontrafakture. Time, zapravo, ovaj rad predstavlja svojevrsni kompendij repertoara pučkih napjeva mise promatran u poredbenom kontekstu uzajamno prožimajućih tradicija koje su obitavale na tlu Dalmacije.

Notni primjeri koje donosi ova studija ujedno su *glazbeni inventar* onih liturgijskih napjeva franjevačke tradicije koji su u misnom bogoslužju postojali od najstarijih zapisanih u 15. stoljeću do suvremenih, snimljenih

i zapisanih 2010. godine. Spomenuti zapisi nisu samo puka znanstvena transkripcija načina pjevanja i liturgije jednog vremena. Oni su i relevantna svjedočanstva stanja pučke liturgijske glazbe za misno bogoslužje Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja u vremenima prije i nakon koncilskih reformi iz 1965. godine, te istodobno odraz konfrontacije dvaju glazbenih realiteta – *nekadašnjeg*, starijeg, naspram *suвременom*. Istodobno, oni reflektiraju i promjene koje je ova tradicija u relativno velikom vremenskom razdoblju doživljavala, nužno podliježući transformacijama koje su diktirali kako medij usmene transmisije, tako i interpretativne mogućnosti jedne sredine u određenom vremenu. Napjevi koji su snimani izvan misnog bogoslužja predstavljaju danas repertoar koji je većim dijelom potpuno iščeznuo iz liturgijske prakse, a živi samo u sjećanju starijih pučkih kazi-

vača – pjevača i starije braće franjevača. Izdanja poput ovog znakovit su i uzoran primjer iznimno osjetljive i zahtjevne stručne obrade pučkog misnog pjevanja. Ono je suvremeno u načinima analitičkog pristupa građi. Predstavlja *pisanu kodifikaciju* liturgije i glazbe kroz stoljeća opstojnosti na dalmatinskim prostorima.

Na temelju prethodno navedenih analitičkih prosudbi o obrađenoj građi, možemo konstatirati sljedeće. Ovom je studijom spašen, a javnosti predstavljen, danas već gotovo zaboravljen glazbeni repertoar misnog bogoslužja pučke predaje splitske Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja stvaran stoljećima na prostorima, kako njezine današnje tako i nekadašnje jurisdikcijske pripadnosti koja je nadilazila granice današnje Hrvatske. Repertoar je to koji je (uz iznimku manjeg broja napjeva iz rukopisnih kantuala) prenošen isključivo usmenim

putem. Ovako obrađena građa bit će ne samo temeljni komparativni temelj budućim glazbeno-povijesnim istraživanjima, koja se bave vidovima uzajamnih veza gregorijanskog korala, glagoljaške tradicije i pučkih liturgijskih napjeva. Štoviše, ona je i poredbena referenca pojedinim novim proučavanjima pučkih napjeva ovog geografskog prostora koji bi mogao pokazati i možebitne poveznice s pučkim napjevima Dalmaciji povijesno srodnih regija, te potvrditi *lokalne unikate* stvarane u određenom vremenu i prostoru pod vodstvom franjevača. Konačno, ova studija notnim zapisima (od kojih su pojedini obrađeni i za suvremeno zorno izvođenje) predstavlja i predložak za nove buduće interpretacije misnih napjeva iz bogate riznice pomno čuvane franjevačke i pučke liturgijsko-glazbene baštine.

Hana Breko Kustura

Zagreb

NOVI NOSAČ ZVUKA SESTARA KLANJATELJICA KRVI KRISTOVE

Hrvatske adventske popijevke naslov je novog nosača zvuka u izvedbi zbora sestara Klanjateljica Krvi Kristove Pelikan, pod umjetničkim vodstvom Ruže s. Domagoje Ljubičić. Zbor sestara čini 17 članica koje ustrajno vježbaju, zdušno animiraju

liturgijska slavlja te mnoga gostovanja u domovini i izvan nje. Tu tvrdnju opravdava činjenica da je to četvrti u nizu nosača zvuka koje je zbor Pelikan snimio.

Na novom nosaču zvuka, kojega predstavljamo, adventske su popijevke koje se pjevaju na liturgijskim slavljinama, ali i izvan njih, a ukupno ih je 21. Potrebno je također istaknuti umijeće lijepog pjevanja, koje je izraženo poletnim pjevom zvonkih glasova u svim napjevima, koje ćete čuti u navedenom programu.

Najnoviji nosač zvuka moguće je nabaviti po cijeni od 50,00 kn na Tuškancu 56 i u Miramarskoj 100, Zagreb (tel. 01-4834284; mob. 0981876191), te u knjižarama Verbum, Kaptol 29., i Sv. Antun, Kaptol 6, 10000 Zagreb.